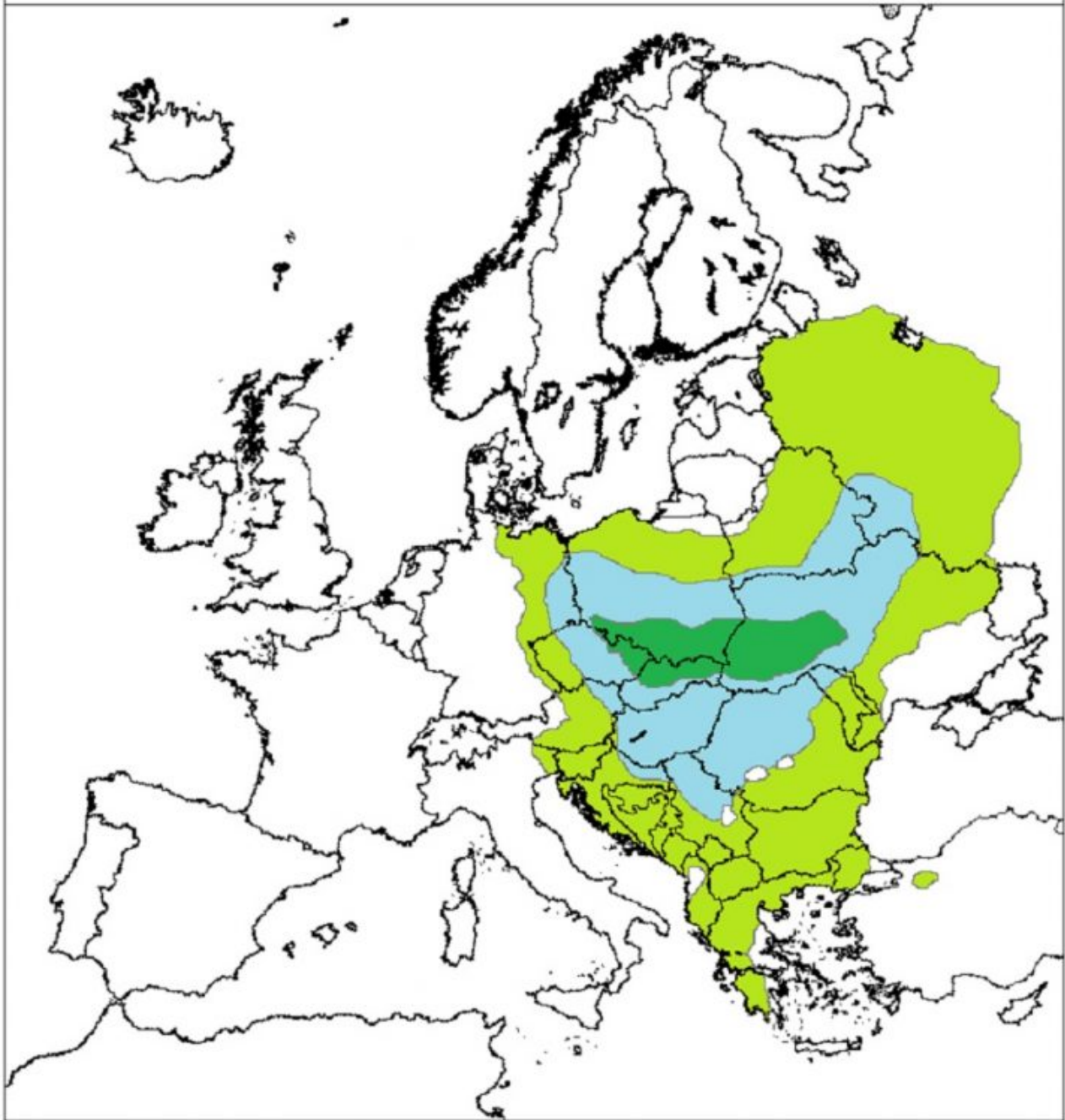

Maroš Puchovský: SLOVANSTVO A SLOVANSKÁ VZÁJOMNOSŤ

- CZ24 News | 2. října 2021

Slovanstvo je prirodzený a doslova rodinný fenomén. Je rodinou národov, ktorá pochádza z jedného praslovanského koreňa. Akokoľvek sa vyvíjali historické udalosti, toto povedomie príbuznosti bolo vždy prítomné

Slovania v 9. storočí

- predpokladaná pravlast'
Slovanov

- Slovania v 5. storočí

- Slovania v 9. storočí

Slovania v 9. storočí obývali oblasti od Hamburgu cez celé dnešné východné Nemecko a Rakúsko až po severné Taliansko. Na juhu slovanské osídlenie siahalo po Peloponéz a slovanské enklávy boli až v Malej Ázii.

- hranice dnešných štátov

Mapa © Maroš Puchovský 2020

V rozličných dejinných dobách prechádzali Slovania od jednoty k rôznosti a od rôznosti k jednote. No v prípade ohrozenia vždy dokázali držať spolu. Spoločné vystúpenia od čias protitureckých bojov, barokového slavizmu, myšlienky slovanskej vzájomnosti v roku 1848, boja légii za prvej svetovej vojny či spoločného boja proti fašizmu v druhej svetovej vojne sú toho dôkazom. Najmä posledné spoločné vystúpenie Slovanov počas druhej svetovej vojny nadhlo určilo osud Európy a sprostredkovane i celého sveta. Celá druhá polovica dvadsiateho storočia sa niesla v znamení tohto víťazstva.

V akej situácii sa nachádza slovanský svet dnes? V dobe, keď je Európa na začiatku 21. storočia opäť rozdelená do blokov, je rozmýšľanie o tejto téme najmä pre stredoeurópskych Slovanov čoraz zložitejšie. Hoci boli Slováci, Česi a Poliaci hýbatelmi myšlienky slovanskej vzájomnosti, dnes sú tieto národy opäť vo sfére vplyvu západu, ktorý sa pokúša o konfrontáciu s Ruskom.

Hoci boli balkánski Slovania už do veľkej miery zjednotení, dnes sú rozdelení na drobné štátiky. Hoci boli východní Slovania dlho jedným celkom, dnešné dianie na Ukrajine túto jednotu narúša. Idú teda Slovania od seba alebo k sebe? Aké je naše miesto v slovanskom svete a v stredoeurópskom zlomovom pásme na pomedzí civilizácií?

Abyste si odpovedali na tieto otázky, skúsme sa preniesť k podstate vzniku slovanského fenoménu.

Slovanský svet sa rozprestiera na ploche viac ako 20 miliónov km² a má 300 miliónov duší. Už len preto je ťažké uchopiť ho ako celok, pochopiť jeho zložitý vývoj a určiť jeho postavenie v dnešnom svete. Jednu istotu však máme - sme jeho súčasťou.

Len v nedávnej historickej dobe Slovania obývali dve tretiny Európy od Hamburgu na severe po Peloponéz na juhu a od Álp na západe po stredoázijské stepi na východe. Potom ich na čas prekryli nánosy iných kultúr a na chvíľu sa zdalo, že Slovania zmizli pod hladinou euroázijského mora. Potom sa však východná vetva Slovanov rozšírila cez celú Áziu až po Tichý oceán a dve svetové vojny v 20. storočí odplavili cudzie nánosy zo Strednej Európy a Balkánu.

Odrazu slovanský svet vystúpil nad hladinu ako členité súostrovie tvorené trinástimi štátmi. Predchádzajúca povodeň medzi nimi zanechala väčšie alebo menšie prielivy, pooddeľovala ich jeden od druhého, ale napriek tomu tvoria jeden celok.

Ilustračné foto

Strednú skupinu ostrovov tvoria Slovensko, Česko a Poľsko, južnú skupinu Slovinsko, Chorvátsko, Bosna, Čierna Hora, Srbsko, Macedónsko a Bulharsko, východnú skupinu Ukrajina, Bielorusko a Rusko. Strednú skupinu oddeľuje od južnej rakúsko-maďarsko-rumunský prieliv a od východnej nová hranica Európskej únie. Stredné ostrovy zaplavila svojho času germánska povodeň, južné ostrovy turecká povodeň a východné ostrovy mongolská povodeň. Po opadnutí vôd sa ukázala podstata, ale aj nadobudnuté rozdiely.

Stredná oblasť bola dejiskom vzniku. Vytvorili sa tu prvé slovanské štáty ako Samova ríša a Svätoplukova ríša (v prameňoch Velká Morava alebo Slovenská zem), neskôr český a poľský štát a zväzy polabských Srbov, Veletov a Obodritov. Všetky tieto štáty sa vymedzovali proti nemeckej ríši. Polabskí Slovania po štyroch storočiach bojov podľahli a ostal z nich iba malý ostrovček Lužických Srbov, Česi prežili ako vazali Nemcov, Poliáci skončili rozdelení medzi Prusko, Rakúsko a Rusko, Slovenská zem v područí pôvodne kočovných maďarských kmeňov neskôr ovládnutých Habsburskou rímsko-nemeckou ríšou. Všade tu sa medzi Slovanov zamiešal vo väčšej alebo menšej miere nemecký prvok. Slovania ho počas stáročí doslova strávili, asimilovali alebo vypudili. Keď sa však v 20. storočí na viacero etáp opäť vytvoril slovenský, český a poľský štát, toto západné dedičstvo, hoci už v čisto slovanskom prostredí, prispelo k pričleneniu tohto priestoru k Európskej únii.

Slovanský juh sa od počiatku vymedzoval proti Byzantskej ríši a potom proti jej nástupyni Tureckej ríši. Z tohto spolužitia vyplynula najprv slovansko-byzantská kultúrna syntéza a neskôr slovansko-turecká vojenská konfrontácia. Výsledkom bolo, že slovanský juh nadobudol v kultúre východné črty a v spoločenskom usporiadaní dostali veľký priestor vojenskej tradície. Tie prispeli, okrem iných okolností, aj k bojom medzi samotnými slovanskými štátmi na Balkáne. Dnešný slovanský juh je skutočným súostrovím drobných ostrovčekov a osamelých skalísk, nahustených na malom priestore od Álp po Čierne more, kde Slovinsko a Chorvátsko majú pobrežné majáky otočené

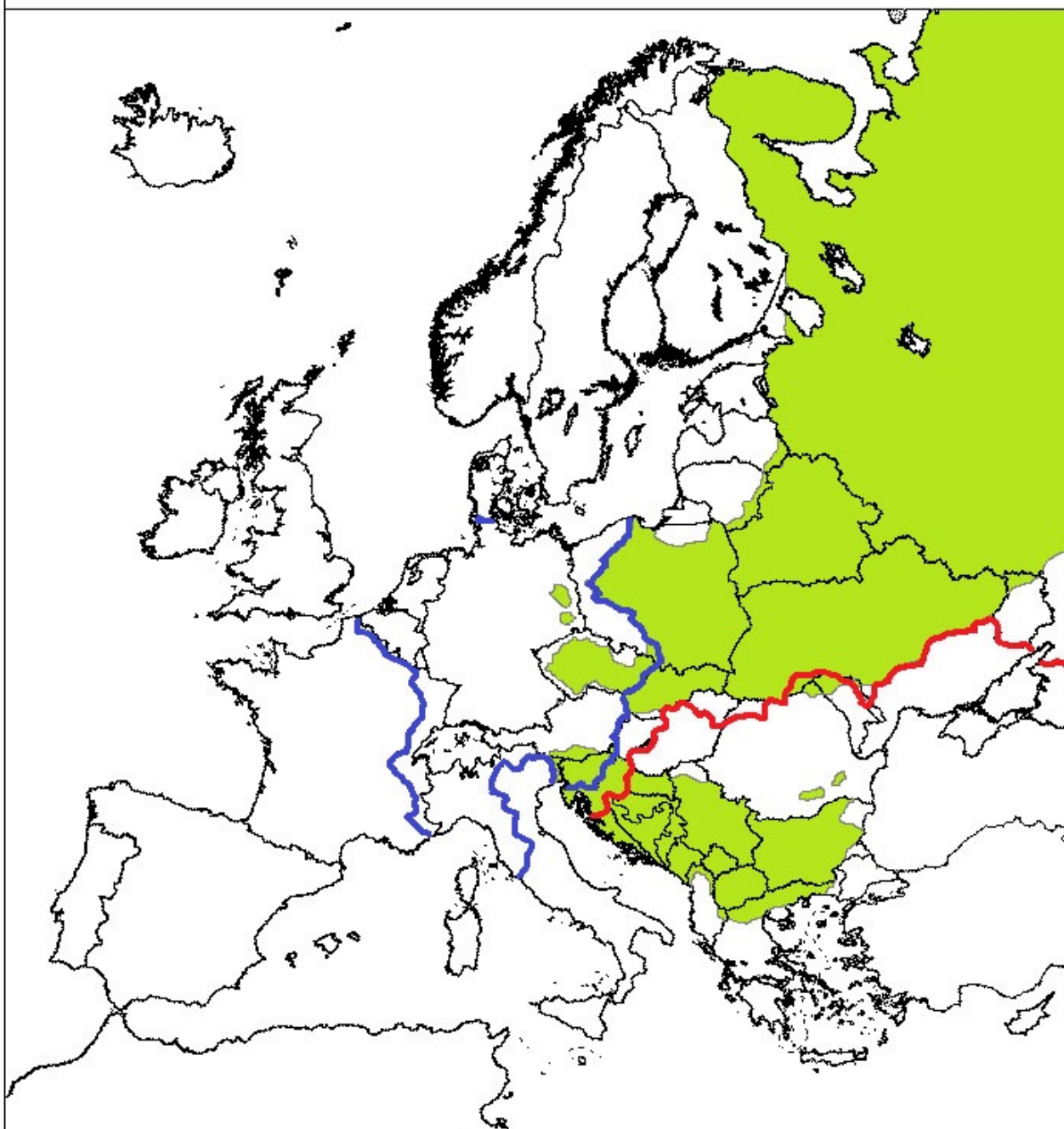
smerom na západ, Bosna na juh, Čierna Hora, Srbsko, Macedónsko a Bulharsko na východ. Členmi Európskej únie sú Slovinsko, Chorvátsko a najvýchodnejšie položené Bulharsko.

Slovanský východ po úvodnej skvelej epoche v čase Kyjevskej Rusi podľahol mongolskému vpádu a veľkosť tejto devastácie sa dá porovnať len s veľkosťou rozmachu Ruského impéria po porážke kočovníkov. Vtedy Rusi v podstate dobyli bývalú mongolskú ríšu späť, a to až po Tichý oceán. Tento nečakaný úspech urobil z pôvodne najodľahlejšieho slovanského národa žijúceho v severských lesoch svetovú veľmoc, ktorá v 20. storočí vo forme Sovietskeho zväzu postupne ovládla aj stredoeurópskych a balkánskych Slovanov. No aj toto impérium dospelo k svojmu koncu a rozpadlo sa vo svojej východoslovanskej časti na tri ostrovy - Ukrajinu, Bielorusko a Rusko, pričom ruský ostrov má stále veľkosť kontinentu. Zároveň sa však vytvoril úzky ale dobre strážený prieliv, zvaný hranica Európskej únie, ktorý teraz oddeľuje východných Slovanov od Slovanov stredoeurópskych a balkánskych.

Dnešní Slovania sú teda zbavení priamej cudzej nadvlády, ale zároveň sú pooddeľovaní od seba novými hranicami. Predsa však nikdy nestratili povedomie vzájomnej príbuznosti. Každý na svojom, každý zvlášť a predsa spolu. Slovanské národy vstúpili do 21. storočia ako trinásť súrodencov, ktorí spravujú každý osobitne svoj diel kedysi spoločného dedičstva. Sú to pochopiteľne veľmi rozdielni súrodenci, no predsa sú vždy rodina. Čo majú teda stále spoločné?

Tak ako každá rodina majú Slovania v prvom rade spoločné spomienky. Sú to spomienky na vlastný vznik a pôvod a na myšlienky, ktoré tento vznik sprevádzali. Čiže inými slovami povedané pôvodný duchovný svet. Ten sa uchováva po celé stáročia podobne ako vyblednuté fotografie v rodinnom albume. Pri každej vhodnej príležitosti, najmä v čase ohrozenia, sa vyťahujú z tohto albumu, putujú z ruky do ruky a pripomínajú to, čo sa v dnešnej dobe nazýva identita

Slovania v 16. storočí

- Slovania v 16. storočí

- hranice Rímsko-nemeckej ríše

- hranice Osmanskej ríše

Slovania do 16. storočia ustúpili na západe pod tlakom Rímsko-nemeckej ríše a na juhu pod tlakom Osmanskej ríše. Rozšírili sa naopak na východe v súvislosti s ruským prenikaním na Ural a na Sibir.

- hranice dnešných štátov

Mapa © Maroš Puchovský 2020

Každý slovanský národ má takýto rodinný album, preplnený rôznymi dejinnými udalosťami, ale prvé stránky všetkých týchto albumov sú rovnaké. Týkajú sa spoločných predkov, od ktorých sa odvodili nasledujúce rodinné vetvy. A úcta k predkom je základným kameňom akejkoľvek kultúry.

Pôvodný duchovný svet Slovanov teda zahŕňa mytológiu vzniku, pôvodu a princípov, na ktorých svet stojí. Vie, ako vznikol svet, ako funguje a aké duchovné bytosti a božstvá ho riadia, a najmä vie, aké miesto má v ňom človek. Pôvodný slovanský duchovný svet pochopiteľne prežil aj nástup nových náboženstiev a ideológií, pretože je spojený so samotným vznikom Slovanov a bude jestvovať pokiaľ budú jestvovať oni. Sú to spomienky, ktoré tvoria jeho podstatu, tak ako pamäť každého jednotlivého človeka tvorí jeho najvlastnejšiu osobnosť.

Spoločné spomienky sa uchovávajú pomocou spoločného kódu. Tým **kódom je jazyk**. Slovo, základný stavebný prvok jazyka, je zároveň označením Slovanov - ľudí, ktorí vládnu slovom. Kým jestvoval jednotný slovanský jazyk, jestvoval aj jednotný slovanský duchovný svet. Keď sa postupne začali oddeľovať jednotlivé slovanské jazyky, začal sa tento svet vetviť. Kmeň však ostal spoločný.

Málokteré spoločenstvo národov je tak naviazané na svoj jazyk. Bez slovanského jazyka niet Slovanov. Všade tam, kde Slovania prijali iný jazyk, prestali byť Slovanmi. Keď Polabskí Slovania prijali nemčinu, stali sa Nemcami, keď Panónski Slovania prijali maďarčinu, stali sa Maďarmi. Na druhej strane, keď Bosnianski Slovania prijali islam a tureckú kultúru, ale si zachovali slovanský jazyk, nestali sa Turkami, ale ostali Slovanmi. Slovo je teda kód, pomocou ktorého sa Slovania vždy dokázali spojiť s kmeňom, z ktorého všetci vyrástli.

Tak ako išiel čas a dejinné udalosti, oddelili sa od spoločného slovanského jazyka jednotlivé vetvy. Hoci ich tisícročie osobitného vývoja od seba vzdialilo, stále sú si navzájom zrozumiteľné. Základná slovná zásoba slovanských jazykov je totožná na 80 až 95 percent podľa stupňa príbuznosti, čo znamená, že sú to v jazykovednom zmysle stále ešte len nárečia jedného jazyka. Naozajstné bariéry medzi nich stavajú len súčasné hranice štátov, ktoré tvoria pomyselné prielivy medzi jednotlivými slovanskými jazykovými ostrovmi.

Nie sú to však len hranice, ale aj nánosy iných myšlienkových svetov, náboženstiev a ideológií, ktoré tieto prielivy medzi slovanskými ostrovmi prehĺbujú.

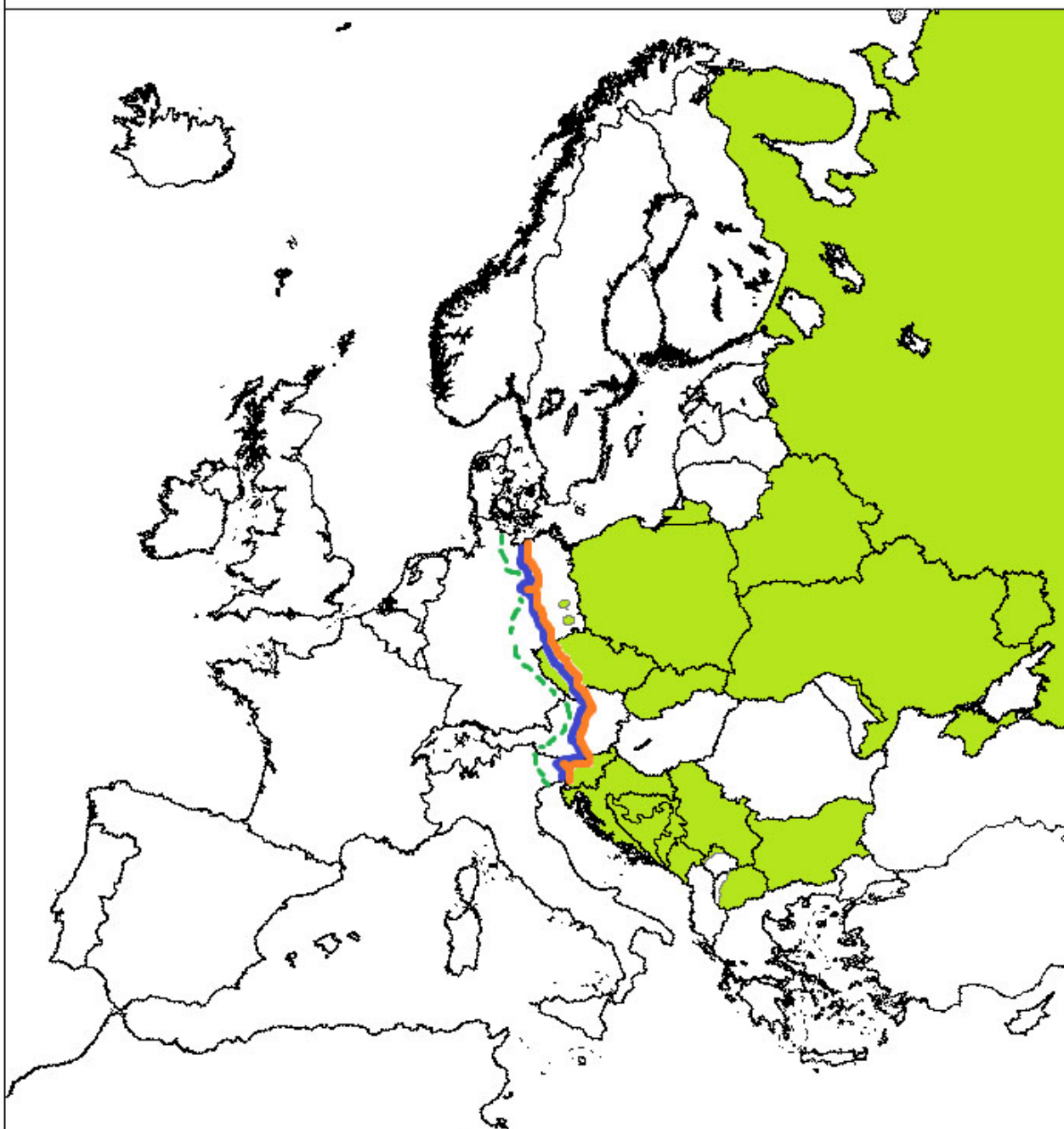
Slovania majú rozdielnu mieru a druh prieniku cudzích myšlienkových prúdov na svoje územie. Stredoeurópski Slovania sa od počiatku konfrontovali so západným kresťanstvom a neskôr so západným liberalizmom, balkánski Slovania s východným kresťanstvom a neskôr s islamom, východní Slovania s byzantskou ideou svetovej kresťanskej ríše a neskôr s marxizmom. V 20. storočí sa tieto ideologické pôsobenia po dvoch svetových vojnách natolko vyčerpali, že vzniklo myšlienkové vákuum, vyplňané začiatkom 21. storočia vari len zábavným priemyslom.

Napriek vyprázdneniu myšlienkového neba nad Európou z oblakov bývalých mocných ideológií stále popŕcha. Dôsledky sú stále prítomné a súčasné rozdelenie Slovanov na jednotlivé skupiny, štáty a ostrovy je toho dôkazom. Ale je tiež dôkazom toho, že **každá dovezená myšlienka alebo ideológia má svoj začiatok i koniec**. Stav vyprázdnenia nemôže trvať dlho a priestor sa zaplní novými myšlienkami. Pozvoľný prechod do novej etapy vývoja slovanských národov je preto sprevádzaný listovaním v albumoch každej vetvy slovanskej rodiny a triedením obrazov a spomienok z dávnejšej i nedávnej doby. Vyberáme z nich tie spomienky a myšlienky, ktoré čas neodplavil, pretože skúškou ideí je ich trvácnosť.

Slovanská vzájomnosť nebola sprvoti myšlienkou, ale prostým faktom. Až do 15. storočia sa Slovania považovali za jeden národ. Svedčí o tom okrem iného aj list českého kráľa

a rímsko-nemeckého cisára Karola IV. srbskému panovníkovi a cárovi Srbov a Grékov Dušanovi z roku 1354, v ktorom píše: "Nás zblízuje náš vzájomný slovanský jazyk, a vznešenosť tohto jedného šľachetného jazyka z milosti Božej ako šťastné znamenie tvorí v nás rovnaké cítenie." A dodáva, že má radosť z toho, že obe cisárske hodnosti, západorímska i východorímska, sú v rukách slovanských panovníkov.

Slovania po 2. svetovej vojne

- Slovania po roku 1945

- línia stretu západného a východného frontu 8.5.1945

- západná hranica osídlenia Slovanov v 9. storočí

Etnické hranice Slovanov sa posunuli po roku 1945 znovu smerom na západ. Na územiach Poľska a Česka sa tak vrátil stav spred tisíc rokov. Línia stretu západného a východného frontu z 8.5.1945 je takmer totožná so západnou hranicou osídlenia Slovanov v 9. storočí.

- hranice dnešných štátov

Mapa © Maroš Puchovský 2020

Po predchádzajúcom rozkvetení stredovekých štátností slovanských národov nastali ale od 16. storočia prudké búrky. Celý Balkán ovládli osmanskí Turci a zničili kvitnúce Bulharské i Srbské cárstvo. Na veľkej časti Ruska stále vládli tatárske chanáty ako nástupcovia mongolskej ríše. V českom priestore po husitskej revolúcii a náboženských vojnách prišla osudná bitka na Bielej hore a Čechy, Moravu i časť Poľska zaplavila nová vlna ponemčovania. Z juhu Turci zabrali i polovicu Chorvátska a zastavili sa až na Slovensku. V takejto pohnutej dobe sa začala rodiť myšlienka spojenectva Slovanov, nová myšlienka slovanskej vzájomnosti.

V historiografii dostala názov **barokový slavizmus**. Jedným z jej prvých šíriteľov bol už okolo roku 1600 dubrovnícky mních Mauro Orbini, ktorý ju rozpracoval vo svojej knihe *Il regno de gli Slavi - Ríša Slovanov*. Na Slovensku takéto myšlienky rozvíjali Matej Bel, Juraj Papánek, Daniel Sinapius-Horčička, Ján Baltazár Magin, Samuel Timon, Adam František Kollár, Juraj Sklenár a mnohí ďalší. Z ich myšlienok vychádzali bernolákovci a následne štúrovci. Andrej Bernolák, Ján Hollý, Ján Kollár, Pavol Jozef Šafárik, František Palacký a Ľudovít Štúr už definitívne sformovali slovenské a české národné obrodenie.

Ján Hollý vo svojich eposoch používa pomenovanie Slovákov i v zmysle Slovanov všeobecne. Hollého Cyrilometodiáda a Svätopluk - spolu s Kollárovou Slávou dcérou, Šafárikovými Slovanskými starožitnosťami a neskoršími Štúrovými dielami, najmä s dielom *Slovanstvo a svet budúcnosti* - spoluvytvárali **myšlienku slovanskej vzájomnosti**, ako ju poznáme dnes. Predstavu, kde každý slovanský národ má svoje miesto, a zároveň všetky tvoria jeden celok, spojený duchovným, kultúrnym a dejinným putom.

Nech sa teda pozrieme kdekolvek do našich dejín, nájdeme tam myšlienku slovanskej vzájomnosti ako určujúcu. Je základom nielen našich dejín, ale i našej súčasnej štátnosti a štátnosti väčšiny slovanských národov. A to do takej miery, že bez nej by sme tu dnes jednoducho neboli. **Preto je popieranie myšlienky slovanskej vzájomnosti zároveň útokom na náš pôvod a samotnú podstatu nášho bytia.**

Ešte na začiatku 20. storočia sa však zdalo, že myšlienka slovanskej vzájomnosti bude udusená. V Rakúsko-uhorskej monarchii boli jej nositelia prenasledovaní, súdení a označovaní za nebezpečných panslávov a ruských agentov. Poľsko bolo rozdelené a Balkán sa zmietať vo vojnových konfliktoch. No už v roku 1918 bolo všetko inak. Rakúske i nemecké cisárstvo padlo a na ich troskách vzniklo Československo, Poľsko a Juhoslávia. Ruské cárstvo padlo tiež a na jeho troskách začal vznikať Sovietsky zväz, v rámci ktorého sa konštituoval ruský, bieloruský a ukrajinský národ na novom základe. Akokoľvek to znie utopicky, do praxe sa dostala Kollárova myšlienka štyroch slovanských kmeňov - československého, poľského, juhoslovenského a ruského. Ján Kollár ešte v polovici 19. storočia, vidiac že jednotlivo si Slovania s nepriateľským tlakom neporadia, navrhoval združiť úsilie najbližších slovanských národov. Jeho myšlienka sa uskutočnila po prvej svetovej vojne, no nestala sa úplným riešením, ale medzistupňom k emancipácii aj ostatných slovanských národov.

Problémom Kollárovej koncepcie sa stala prax. V dvadsiatom storočí už nebolo možné zlúčiť národy, ktoré sa plne konštituovali v storočí predchádzajúcom. Pokusy vytvoriť národ československý či národ juhoslovenský stroskotali a naopak prispeli k rozpadu týchto štátov na prahu druhej svetovej vojny. No vojnové besnenie a spoločný boj proti fašizmu poskytli Slovanom novú šancu. Po vojne sa síce spoločné štáty obnovili, no už na federatívnych základoch. Navyše celý slovanský priestor sa ocitol priamo či nepriamo pod vplyvom Sovietskeho zväzu. Tento východný blok sa tak stal realizáciou ďalšej koncepcie slovanskej vzájomnosti - tentokrát neskoršej Štúrovej myšlienky spojenia Slovanov pod vedením Ruska.

Toto spojenie však obsahovalo závažný paradox - jeho jadrom nebola myšlienka slovanskej

vzájomnosti, ale ideológia marxizmu, proti ktorej sa okrem iného aj Štúr ostro staval. Problémom marxizmu sa opäť stala prax a svetová sústava založená na ňom po roku 1989 skolabovala. Slované národy sa ocitli v novej situácii. Využívajúc mocenské vákuum vzniknuté po páde východného bloku sa osamostatnili aj ostatné slovanské národy, ktoré v tej chvíli mali na to podmienky a vôľu. Na začiatku 21. storočia je slovanských štátov trinásť a zdá sa, že je čas na realizáciu pôvodnej Štúrovej myšlienky slovanskej vzájomnosti. A tou bola **spolupráca slobodných slovanských národov**, ktoré vytvoria jednotu v rôznosti.

Ako sme ukázali v predchádzajúcich častiach seriálu, myšlienka slovanskej vzájomnosti nie je myšlienkový konštrukt minulosti, ale je naopak živou skutočnosťou cez celé dvadsiate storočie až do súčasnosti. Všetky novodobé slovanské štáty vznikli a rozvíjali sa pod jej vplyvom. Má niekoľko rovín - rodinnú, duchovnú, kultúrnu, historickú a do slova a do písma obrannú. Vždy keď sa Slovania ocitli v nebezpečenstve, združili sa, aby mu čelili. Otázka teda znie: je Slovanstvo na začiatku 21. storočia opäť ohrozené?

Slovania v 21. storočí

- slovanské štáty a územia v roku 2020

- hranice Európskej únie

- hranice vojenského paktu NATO

Na začiatku 21. storočia jestvuje trinásť medzinárodne uznaných slovanských štátov. Rozdeľujú ich však hranice Európskej únie a vojenského paktu NATO. Línie geopolitických stretov tak vedú opäť cez územia Slovanov.

— - hranice dnešných štátov

Mapa © Maroš Puchovský 2020

Aby sme si odpovedali na túto otázku, skúsme sa pozrieť na súčasnú situáciu slovanských národov. Po páde východného bloku sa utvorili podmienky na dovriešenie procesu národného obrodovania. Rozpad Sovietskeho zväzu umožnil vznik nezávislej Ruskej federácie, Bieloruska a Ukrajiny. Dokonca aj pre Rusov to bola nová situácia v zmysle budovania vlastného národného štátu. Bielorusko si zachovalo s novým Ruskom priateľské väzby a pôvodne to tak bolo i na Ukrajine. Po roku 2014 sa však pod západným vplyvom uskutočnil prevrat a dnes sa v podmienkach občianskej vojny veľmi zložitým spôsobom formuje nová ukrajinská identita, ktorej protiruský či proruský záver naddlho určí osudy východnej Európy. Iná situácia nastala pri rozdelení Československa. Tu sa podarilo nevídaným spôsobom rozdeliť štát bez zhoršenia vzťahov medzi oboma národmi a dnes sa dá povedať, že vzťahy medzi Slovákami a Čechmi sú založené na vzájomnom rešpekte a priateľstve. Vidíme tak slovensko-českú vzájomnosť v praxi. To sa žiaľ nepodarilo v Juhoslávii. Osamostatnenie Slovinska a Chorvátska bolo síce konfliktné, no až po odtrhnutí Bosny a zásahu západu sa zintenzívnila občianska vojna, ktorej vrcholom bolo americké bombardovanie Srbska v roku 1999. Osamostatnilo sa i Macedónsko, ktoré si vymedzilo vlastnú identitu medzi Srbskom a Bulharskom, a napokon i Čierna Hora.

Vidíme teda dva procesy – **dovršovanie národného obrodovania slovanských národov a zároveň prienik cudzej moci** do organizovania ich národného života a ich medzinárodných vzťahov. Tam, kde si slovanské národy mohli sami kontrolovať proces osamostatňovania, ostali vzťahy priateľské – príkladom je Slovensko a Česko, či Bielorusko a Rusko. Tam, kde zasiahla cudzia moc a cudzie záujmy, sa ich vzťahy skomplikovali – viď bývalá Juhoslávia alebo Ukrajina. Ďalším faktorom je nové delenie do geopolitických blokov. Rozširovanie vojenského paktu NATO a Európskej únie postavilo medzi Slovanov nové hranice a sankcie západu voči Rusku v súvislosti s dianím na Ukrajine dokonca začali stavať Rusko do roly nepriateľa.

Vyzerá to teda tak, ako by sme sa vrátili o sto rokov dozadu. Slováci, Česi a Poliaci v područí západu, Balkán s stave zmrazenej občianskej vojny a štrnganie zbraňami proti Rusku spolu s prípravou nástupu na ukrajinskom fronte. Dobrý vojak Švejek môže opäť vyraziť na cestu...

Odpoveď na otázku z úvodu tejto časti je teda jednoznačná – áno, Slovanstvo je na začiatku 21. storočia opäť ohrozené. No situácia je už iná ako predtým. Slovanské národy sú dozreté a životaschopné, uvedomujú si potenciál, ktorý môže ich spolupráca mať. Navyše sa medzinárodná situácia ďalej mení. Unipolárny svet sa chýli ku koncu, monopolná pozícia USA sa oslabuje a posilňuje sa Čína i samotné Rusko, nehovoriac o ďalších mocnostiach v iných častiach sveta. Už onedlho môže nastať chvíľa, keď sa opäť budú rozdávať geopolitické karty. Naše národy na to musia byť pripravené.

Tá najpôvodnejšia myšlienka Slovanstva je totiž **rodinná spolupráca**. Spolupráca rodiny slovanských národov, ktoré sú v mnohom rozdielne, no majú spoločné korene a vedomie vzájomnej spolupatričnosti. Vždy v histórii sa to prejavilo a prejaví sa to i v budúcnosti.

Výhľady Slovanstva do budúcnosti sú dnes zahmlenejšie ako kedykoľvek predtým, no závisí to od uhla pohľadu, z ktorého sa chceme pozeráť. Ak budeme považovať súčasnú situáciu za nemennú, tak sa dostaneme pravdepodobne najviac tak po heslo typu „so Spojenými štátmi na večné časy a nikdy inak“

Civilizačné oblasti Európy v 21. storočí

- - Anglosaská oblasť
- - Iberská oblasť
- - Škandinávská oblasť
- - Franko-nemecko-rímska oblasť

- - Stredoeurópska oblasť
- - Balkánska oblasť
- - Východoeurópska oblasť
- - Slovanské štáty a územia

Mapa © Maroš Puchovský 2020

Mapa

Prípadne k pesimistickým predpovediam o konfrontácii Európy s Ruskom s prísľubom apokalyptickej drámy. Ak si ale predstavíme, že sa súčasná situácia začne meniť, dostaneme omnoho zaujímavejšie možnosti.

V prvom rade treba mať na mysli, že hranice a deliace čiary geopolitických blokov, ktoré dnes prebiehajú územiami Slovanov, raz zmiznú. Presne tak, ako vždy v minulosti. Kto si už dnes spomenie, že hranice islamu a Slovanstva viedli okolím Lučenca a Nových Zámok ešte v relatívne nedávnej dobe tureckých vojen? Kto si s vážnou tvárou pripomenie, že v dvadsiatom storočí sme dvakrát vypochoďovali proti Rusku a z toho dvakrát sme skončili vojnu na ruskej strane? A spomeňme si, čo by sme povedali niekomu, kto by nám v roku 1988 tvrdil, že do roka a do dňa skolabuje Sovietsky zväz. Je predstava kolapsu Spojených štátov amerických v 21. storočí tiež taká absurdná?

Zapojme teda imagináciu a skúsme sledovať siločiaru svetového vývoja. Už na prvý pohľad je zjavné, **že unipolárny svet ustanovený po víťazstve západu v studenej vojne sa chýli ku koncu. V Európe dosiahol svoje maximálne rozšírenie a tam, kde nedosiahol, zanechal zmrazené vojnové konflikty.** Príkladom na Balkáne je Bosna, Kosovo a sčasti Macedónsko, príkladom na východe je Ukrajina, Donbas, Podnestersko, Krym, ale aj Kaliningradská oblasť Ruska, ktorá ostala obkružená vojenskými silami západu. Vznikli tak mimoriadne poprehýbané línie konfrontácie. Kým tieto línie nezmiznú zo slovanských území, bude veľmi ťažké hľadať spoločnú budúcnosť nielen Slovanov, ale aj celej Európy. Ako teda z toho kľbka von?

Tu sa už musíme pozrieť do širšieho sveta, lebo Európa žiaden z týchto konfliktov nie je schopná vyriešiť vlastnými silami. Sú totiž odrazom medzinárodnej geopolitiky, v ktorej je Európa momentálne len jedným z mnohých hracích plánov. Odohráva sa tu prerod sveta smerom **k multipolárnemu modelu.** Spojené štáty americké začali proces uzatvárania sa do seba a sledovania v prvom rade vlastných národných záujmov. Proces to nie je zďaleka dobrovoľný, je vynútený vojenskou a hospodárskou pozíciou tejto mocnosti. Vo vojenskej oblasti sa im totiž opäť vyrovnalo Rusko a v niektorých zbraňových systémoch ich predstihlo. V hospodárskej oblasti sa im vyrovnala Čína, ktorá ich začína predstihovať aj v technológiách. Na mieste je teda otázka - ako dlho sa ešte môžu hrať Spojené štáty americké na jedinú supervelmoc, keď ich vo vojenskej, hospodárskej a technologickej oblasti dostihli iné štáty?

Dôsledkom je silnejúci americký hospodársky protekcionizmus, hrozby sankciami aj proti spojencom v Európe a vnútorný rozkol v americkej politike. Ďalšími dôsledkami sú postupný ústup z vojenských pozícií na Blízkom východe a v Strednej Ázii a veľmi rozporuplné postoje k NATO. Na jednej strane štrnganie zbraňami v okolí ruských hraníc, na druhej strane ostré spory s európskymi členmi ohľadne financovania tohto vojenského paktu. Ak budú takéto spory narastať, **môžu to byť práve Spojené štáty americké, ktoré vystúpia z NATO, pretože už nebudú schopné znášať náklady na obranu Európy - sústredia sa iba na vlastnú obranu.** V takom prípade tu máme od základu novú geopolitickú situáciu.

Situáciu podobnú rozpusteniu Varšavskej zmluvy, keď už Sovietsky zväz nebol schopný znášať náklady na obranu stredovýchodnej Európy. Vtedy sa na desať rokov dostala táto časť svetadielu do mocenského vzduchoprázdna, ktoré sa potom začalo zaplňať smerom zo západu. V prípade rozpustenia NATO by sa do mocenského vzduchoprázdna dostala celá Európa. Z ktorého smeru by sa začalo prázdno zaplňať tentokrát? Kto by dokázal rozprestrieť nad Európou jadrový dáždňik, bolo by to Francúzsko, Veľká Británia, Rusko alebo Čína? Predpokladajme skôr, že **by v takom prípade proklamovaná jednota Európy rýchlo skončila a každý by hľadal vlastné riešenie.**

Francúzsko a Nemecko sa môžu oprieť o spojenectvo ešte z čias Franskej ríše, Veľká Británia sa môže oprieť o spojenectvo s USA v rámci anglosaskej tradície, Španielsko sa môže oprieť o krajiny

Latinskej Ameriky. O koho sa môžu oprieť slovanské štáty strednej Európy a Balkánu?

Bez ohľadu na to, či sa takýto scenár naplní alebo nie, je zaujímavé sledovať, ako sa v Európe postupne formujú spádové civilizačné oblasti. Veľká Británia vystupuje z Európskej únie, no ostáva v NATO a proklamuje posilnenie vzťahov s USA a s krajinami Britského Commonwealthu. Francúzsko a Nemecko sa svorne vyhlasujú za motor európskej integrácie, za jej jadro. Španielsko rozširuje hospodárske vzťahy a spoluprácu s po španielsky hovoriacimi krajinami Latinskej Ameriky. Severské krajiny ukazujú zaujímavé panoptikum zatriedenia do Európy, keď Nórsko a Island sú v NATO, ale nie sú v EÚ a Švédsko a Fínsko sú v EÚ, ale nie sú v NATO. Stredná Európa sa združuje a koordinuje v spoločenstve krajín Vyšehradskej štvorky s perspektívou pridruženia ďalších štátov oblasti.

Celkovo **môžeme vysledovať až sedem civilizačných oblastí v Európe - anglosaskú, iberskú, škandinávsku, franko-nemecko-rímsku, stredoeurópsku, balkánsku a východoeurópsku, z ktorých tri** (stredoeurópska, balkánska a východoeurópska) **sú väčšinovo slovanské**. Zdá sa, že smerujeme k celkom novej architektúre kontinentu.

Základom tej novej architektúry zjavne bude aj vyrovnaný vzťah k Rusku. Ukončenie umelo vyvolaných sporov, ktoré Európe neprospievajú a vzťahy medzi slovanskými národmi priamo ničia, je podmienkou mierového vývoja kontinentu. Ak uvažujeme nad výhľadmi Slovanstva do budúcnosti, vidíme ich v rovnako dobrých vzťahoch smerom na západ, východ, sever aj juh. A iba ak ustane vonkajšie zasahovanie do vnútorných záležitostí slovanských štátov, bude možné urovnať spory v bývalej Juhoslávii a na Ukrajine.

Perspektívy Slovanstva môžeme teda hodnotiť s opatrným optimizmom. **Všetci tí, ktorí stavili na nadvládu USA nad svetom na večné časy a nikdy inak, môžu byť onedlho prekvapení**. Tak ako už mnohokrát v histórii, svet má vlastnú logiku, ktorá búra staré impériá a stavia nové. My však ostávame stále na svojom mieste, pokiaľ sa držíme svojej podstaty.

Ved' parafrázujúc klasika: A tí, čo nad nami vládli, kdeže sú? My stojíme, ale oni padli.

Autor: Maroš Puchovský